

בבא מציעא קי"ד

רבין שאל את רבותיו אם מסדרין הגמרא הסתפקה האם מסדרין בבעל חוב
לבע"ח ולא ענו לו
שאמרו בערכין, האם לומדים גזירה שווה "מיכה" "מיכה" מערכין או לא. בלוח
ומלוה כתוב: "וְכִי יִמְוֶךְ אֶחֶיךָ וּמָטָה יָדוֹ עִמָּךְ וְהִחְזַקְתָּ בּוֹ גֵר וְתוֹשֵׁב וְחֵי עִמָּךְ".
ובערכין כתוב: "וְאִם מֶנְךָ הוּא מְעַרְכֶּךָ?". ומביאה הגמרא ראייה ממה ששלח רבין
באיגרת, דבר זה שאלתי לכל רבותי, אם למדנו גזירה שווה של "מיכה" "מיכה"
או לא ולא אמרו לי דבר.

ר' יעקב ור' ירמיה אמרו שאין מסדרין בנדרי הקדש
אבל נשאלה שאלה אחת בבית המדרש וממנה יש
ללמוד שאין מסדרין. האומר הרי עלי מנה לבדק
הבית מהו שיסדרו לו כשבאים למשכנו. שהשגת יד לא כתובה אלא בערכין, אבל
שאר הקדשות אין נידונים בהשג יד, וגובים ממנו מה שיש לו ואת המותר יגבו
לאחר זמן אם יעשיר. רבי יעקב משם בר פדא, ורבי ירמיה משם אילפא אמרו
שלומדים בקל וחומר מבעל חוב. מה בעל חוב שמחזירים אין מסדרין. אם לבעל
חוב שהמלוה מצווה להשיב לו את העבוט לא מסדרין להשאיר לו כלום כשבא
למכור לאחר שלשים. כל שכן שלהקדש שאין מחזירים אין מסדרין³⁴⁹.

ור"י לומד מהיקש מסדרין והחולקים
לומדים מההיקש שנידון בכבודו
ורבי יוחנן אמר, שלומדים מההיקש: "אִישׁ כִּי
יִפְּלֵא נֶדֶר בְּעַרְכֶּךָ" שכמו שבערכין מסדרין
אף בנדרי הקדש מסדרין. ומי שחולק עליו סובר שההיקש של נדר לערכין בא
לומר שכמו שבערכין לומדים מהכתוב "בְּעַרְכֶּךָ נִפְּשֹׁת" שנידון בכבודו³⁵⁰, שאם
אמר ערך אבר שהנשמה תלויה בו עלי נותן דמי כולו, ואם אמר ערך ידי עלי לא
אמר כלום שאין הערך כתוב אלא לנפש. אף הקדש נידון בכבודו³⁵¹, שאם אמר
דמי לבי או ראשי או כבדי עלי נותן דמי כולו. אבל אם אמר על אבר שאין הנשמה
תלויה בו דמיו עלי שמים אותו כעבד הנמכר בשוק כמה הוא שווה עם היד וכמה
הוא שווה בלא היד.

"ואם מן הוא מערכין" ולא בע"ח והת"ק לומד
מ"הוא" שיהיה עני מתחילתו עד סוף

349 וא"ת ערכין יוכיח שאין מחזירים ומסדרין י"ל מה לערכין שאין נוהגים אלא באדם ובן ברית ולא בטומטום
ואנדרוגינוס ופחות מבן חדש. תוס'.

350 רש"י מפרש מפני שכתוב "נפשות". תוס' הקשו מדוע צריך את הפסוק במה הוא שונה מנזיקין, הרי כמו
שאם קטע ידו שמים כמה הוא שווה עם היד ובלוי היד, כך אם שמים כמה הוא שווה עם אבר שהנשמה תלויה
בו וכמה הוא שווה בלא אבר שהנשמה תלויה בו צריך לתת את ערך כולו. וי"ל שאם לא היה כתוב נפשות הרי
שנינו שבערכין אין שמים אומד של נזיקין כמו שנטל את ידו אלא כאילו היתה ידו מוכתבת לרבו ראשון. תוס'.
351 תוס' הקשו נלמד גם שמסדרין שהרי אין היקש לחצאין. וצ"ל שהסברא של הקל וחומר מבטלת את הלימוד
בהיקש כיון שאפשר להעמיד את ההיקש לדבר אחר. תוס'.

מחזירים מסדרין³⁵², בבעל חוב שמחזירים, מיום אל יום את הכלי שהוא צריך כל שכן שמסדרין. וכשבא למכור לאחר שלשים יום ישאירו לו כדי חייו כגון מטה ומפץ ואלו שאמרו בערכין. ואמרת הגמרא שלומדים מהכתוב: "וְאִם מֶךְ הוּא מְעַרְכֶּךָ" הוא ולא בעל חוב. והתנא קמא של המשנה שאומר שמסדרין לבעל חוב במה ששנינו, אם מת אינו מחזיר ליורשיו. ומכאן שלו עצמו מחזיר לעולם. דורש את הכתוב "הוא" בערכין עד שיהיה במכותו מתחילתו ועד סופו³⁵³, שאם העריך את עצמו כשהיה עני והעשיר קודם שהכהן העריכו אינו נידון בהשג יד אלא נותן ערך עשיר³⁵⁴.

ושאלת הגמרא, שיחזירו בהקדש את העבוט עד שלשים יום בקל חומר מבעל חוב. אם בבעל חוב שאין מסדרים לו מחזירים הקדש שמסדרים קל וחומר שמחזירים. ואמרת הגמרא שהכתוב: "וְיִשְׁכַּב בְּשֵׁלְמָתוֹ וּבִרְכָּךְ" יצא הקדש שאין צריך ברכה. ושואלת הגמרא הרי כתוב: "וְאִכְלָתָּ וְשִׁבְעָתָּ וּבִרְכָתָּ". אלא הכתוב אומר "וְלֶךְ תִּהְיֶה צְדָקָה" מי שצריך צדקה, יצא הקדש שאין צריך צדקה.

רבה ב"א שאל את אליהו בביה"ק מהו רבה בר אבוח מצא את אליהו שעמד בבית שיסדרו לבע"ח ומנין שערום לא יתרום הקברות של עובדי כוכבים. ושאל אותו מהו שיסדרו בבעל חוב³⁵⁵? אמר לו, שלומדים "מיכה" "מיכה" מערכין. ושאל אותו מנין שערום לא יתרום ואמר לו מהכתוב: "וְלֹא יִרְאֶה בְּךָ עֲרוֹת דָּבָר" בשעה שאתה מדבר בו לא יראה בך ערות דבר, אין אדם מברך כשהוא ערום, ותורם צריך ברכה³⁵⁶.

רשב"י או' עובדי כוכבים אינם מטמאים באהל אתם קרוים אדם הרי שנינו בברייתא³⁵⁸, רבי שמעון בן יוחי אומר קבריהן של עובדי כוכבים אין

352 ר"ת אומר שכשנטול ממנו בתורת פרעון מסדרין אבל כשנטול בתורת משכון אין מסדרין ושייכת חורה. תוס'.
353 רש"י מפרש שואידך הם חכמים של המשנה. ולפי' ר"ת לקמן שחכמים של המשנה יכולים לסבור שאין מסדרין צ"ל שואידך הם אלו שהסתפקו מהו שיסדרו לבע"ח, או הברייתא לעיל שאמרה מסדרין. תוס'.

354 רש"י, תוס' כתבו למעט עני והעשיר וחזר והעני כר' יהודה בפ' השיג יד. תוס'.

355 ר"ת פסק בספר הישר שאין מסדרין בב"ח שהרי אמרו לעיל שרשב"ג במשנה סובר שאין מסדרין בבע"ח, וכל מקום ששנה רשב"ג במשנתנו הלכה כמותו. ולא מצאנו בסוגיה אמורא שאמר במפורש שמסדרין. ונראה לר"ת שגורסים שרבה ב"א שאל את אליהו מנין שמסדרין לבע"ח, ולא מהו שיסדרו לבעל חוב. וכן גורס בה"ג. וגם חכמים במשנה יכולים לסבור שאין מסדרין ומדובר שבא ליטול בתורת משכון ולכן מחזירים לו כדי חייו, ורשב"ג סובר שאחרי ל' יום מוכרו. אבל כשנטול בתורת גבייה יכול למכור מיד ולא יסדרו לו אפ' לחכמים. וגם ר"ע ור' ישמעאל מודים שכשנטול בתורת גבייה לא מחזיר כלל. וגם ממה שאליהו השיב לו אין ראה מפני שענה לו בתורת דיחוי כמו שאמר שקברי עכו"ם אינם מטמאים כרשב"י אע"ג שקי"ל כרשב"ג שאסר מדורות עובדי כוכבים משום אהל. וכמו שאליהו ענה כשקבר את ר"ע ועיקר טעמו הוא משום שר"ע היה מת מצוה. ובתשובת גאון מביא בשם סדר אליהו רבה שאליהו לא היה כהן. תוס'.

356 ומה ששאל אותו לענין תורם מפני שבמשנה בתרומות שנינו, אין מגביהין תרומה ערום. רש"י ותוס'.

357 שיש מי שאומר שאליהו הוא פינחס שכתוב בו "קנא קנאתי", וכן בפינחס "בקנאו את קנאתי". רש"י. תוס' הקשו איך אליהו החיה את בנה של האלמנה?. וי"ל שהיה ברור שיחיהו ומותר משום פיקוח נפש ועיין בסוף הע' 7.

358 אינה משנה באף מקום אלא ברייתא, שהרי היו בקיאים במשניות אפ' של זרעים וטהרות. תוס'.

מטמאין באהל מפני שבטומאת אהל כתוב אדם "אָדָם כִּי יָמוּת בְּאֵהֶל" ומהכתוב:
"וְיָאֵתַן צֶאֱנִי צֶאֱנִי מֵרַעֲיִתִי אָדָם אֲתָם" לומדים שאתם קרוים אדם, ולא עובדי
כוכבים.

אליהו לקחו לגן עדן וריח טוב דבק אמר לו רבה בר אבוה, בארבעה איני יכול האם
בבגדיו
בששה אני יכול?! אני איני בקי בגירסא של
ארבעה סדרים. בשלשת הסדרים, מועד, ישועות, נזיקין ונשים, שנוהגות בזמן
הזה. ובקדשים שלומדים מהכתוב "ובכל מקום מוקטר מוגש לשמי" ואמרו
במנחות אלו תלמידי חכמים העוסקים בהלכות עבודה בכל מקום מעלה עליהן
הכתוב כאילו מקריבים אותן בבית המקדש. האם אני בקי גם בסדר זרעים שאינו
נוהג בחוצה לארץ, ובסדר טהרות שאינו נוהג בזמן הזה. שאל אותו אליהו מדוע?
ואמר לו דחוקה לי השעה. ולקחו אליהו עמו והכניסו לגן עדן, ואמר ליה פשוט
גלימתך ולקוט מעלים אלו. ולקט מהם ולקחם, וכשיצא מגן עדן ושמע שאמרו
מי אוכל את עולמו כרבה בר אבוה וזרקם מידי. ובכל זאת נסחט מריח העלים
לגלימתו וקלטה את הריח. ומכר את הגלימה בשנים עשר אלפי דינרים וחלק
אותם לחתניו.

"אם איש עני הוא" השיבנו אם הוא מביאה הגמרא את מה ששנינו על הכתוב: "וְיָאֵם
עשיר אל תשיבנו
אִישׁ עֲנִי הוּא לֹא תִשָּׁכַב בְּעֵבֶטוֹ", אבל אם הוא
עשיר תשכב בעבוטו. האם בשביל שהוא עשיר, התירו לשכב על טליתו, והרי
הוא רבית אצלו כשישתמש במשכנו בחנם? אלא אמר רב ששת, התנא אמר
שהכתוב אומר, שאם הוא עני לא תשכב ועבוטו בידך אלא השיבנו לו כבוא
השמש, ככתוב: "הַיָּשׁב תִּשָּׁיב לוֹ אֶת הָעֵבוֹט כְּבֹא הַשֶּׁמֶשׁ". אבל אם הוא עשיר
תשכב כשעבוטו אצלך.

ר"ש א' אינו רשאי למשכנו ואם
משכנו חייב להחזיר
ומביאה הגמרא את מה ששנינו, המלוה את חברו
אינו רשאי למשכנו ואינו חייב להחזיר לו ועובר
בכל השמות הללו, "הַיָּשׁב תִּשָּׁיב", "לֹא תִשָּׁכַב בְּעֵבֶטוֹ", ו"עַד בֹּא הַשֶּׁמֶשׁ"

תְּשִׁיבֵנוּ לֹ"י. שואלת הגמרא, מה התנא אומר שאינו חייב להחזיר לו, ואחר כך אומר שעובר בכל השמות הללו? אמר רב ששת, התנא אומר שהמלוה את חברו אינו רשאי למשכנו, ואם משכנו חייב להחזיר לו. ועובר בכל השמות הללו על הסיפא, אם לא החזיר.

רבא א' בד"א שלא בשעת הלואה ועובר בכל התנא אמר רבא, התנא אמר המלוה את חברו השמות בשעת הלואה אינו חייב להחזיר אינו רשאי למשכנו, ואם משכנו חייב להחזיר לו. התנא ששנה חייב להחזיר לא טעה להוסיף ולומר אינו חייב להחזיר, אלא ודאי הוא שנה אינו חייב להחזיר. אלא התנא שנה ברייתא, במה דברים אמורים שמשכנו שלא בשעת הלואתו, בבית דין. אבל משכנו בשעת הלואתו, שהביא לו משכון, אינו חייב להחזיר לו³⁵⁹. ושכח וחסר ואמר, משכנו בשעת הלואתו חייב להחזיר, במקום אינו חייב להחזיר. והתנא אומר ועובר בכל השמות על הרישא, ואם לא החזיר לו כשמשכנו שלא בשעת הלואה עובר בכל השמות הללו.

"אם חבל תחבול" כסות יום מותר לחבלה שנה רב שיזבי לפני רבא, את מה ששנו בלילה "השב תשיב" כסות לילה ביום שהכתוב: "אם חבל תחבל שלמת רעך עד בא השמש תשיבנו לֹ"י" בבוקר תשיבנו לו ויהא בידו עד בא השמש ויקחנו ממנו, מדבר בכסות לילה. והכתוב: "השב תשיב לו את העבוט כבא השמש" זו כסות יום. ואמר לו רבא למה לו כסות יום בלילה, ולמה לו כסות לילה ביום?! וכשאמר לו רב שיזבי אם כן אסיר ברייתא זאת מסדר משנתי. אמר לו רבא לא תמחקנה שהרי כסות לילה וכסות יום שאמרו אינם העשויות לתשמיש יום ותשמיש לילה. אלא כסות העשויה למשכן בלילה, כסות שלובשים ביום, וכסות העשויה למשכן ביום, כסות שלובשים בלילה. וכך התנא אמר: "עד בא השמש תשיבנו לֹ"י" וכבא השמש תטלנו זה כסות יום, שלובשים ביום. והכתוב מלמד שניתנה לו רשות לחבלה בלילה³⁶⁰. "השב תשיב לו את העבוט כבא השמש" זו כסות לילה שניתנה לחבול ביום.

ר"י א' משכנו ומת שומטו מעל רבי יוחנן אמר משכנו ומת הלוח לאחר שהמלוה גבי בניו השיב לו את העבוט, המלוה שומטו מעל גבי בניו. כיון שמישכנו אצלו אינו מטלטלין שלהם שאינם משתעבדים לבעל חוב. ומקשה הגמרא ממה ששנינו, אמר רבי מאיר וכי מאחר שממשכנין למה מחזירין. וקשה הרי מחזירים מפני שהתורה אמרה להחזיר את המשכון!. אלא יש לומר שרבי מאיר אומר שמאחר שמחזירים למה חוזרים וממשכנים?, הרי עליו להחזיר לו את

359 שהכתובים מדברים בחובלו לאחר הלואה, שהיכן שהלוה עצמו הביא לו את המשכון אינו נקרא שחובלו. רש"י.

360 ולענין חבלה התנא קורא לו כסות לילה. רש"י.

המשכון למחר! כדי ששביעית לא תשמטתו, שהמלוה על המשכון אינו משמט. ולא יעשה מטלטלין אצל בניו, שלא ימות בעוד המשכון מוחזר לו ויהא כמטלטלין אצל בניו. והטעם שאינו נעשה מטלטלין אצל בניו הוא רק מפני שהמלוה חזר ומשכנו והיה בידו כשהלוה מת, אבל אם לא חזר ומשכנו הוא כמטלטלין אצל בניו. שלא כדברי רבי יוחנן.

ומשכנים מתחילה כיון שקנאו ומחזירו ללוה כפקדון
 ואמר רב אדא בר מתנא האם ללא דברי רבי יוחנן
 לא צריכים לתרץ את דברי רבי מאיר ולשנות את
 לשון הברייתא. נתרץ אותה כך, וכי מאחר שמחזירין למה ממשכנין מתחילה³⁶¹
 דבר שעליו להחזיר, מה מועיל לו למשכנו? כדי שלא תהא שביעית משמטו
 ושלא יעשה מטלטלין אצל בניו. כיון שכשמשכנו קנאו המלוה, וכאשר הוא
 מחזירו ללוה הוא פקדון בידו.

361 ה'ר' ר' אלחנן מפרשים למה חוזרים וממשכנים, כדי שלא יוכל לכפור וגם ימהר לשלם כי הוא מתבייש שיחזירו לו בכל יום, והגמרא תירצה מקודם תירוך טוב יותר. תוס'.

